

О. О. Микитенко

ІЗ ХРОНІКИ СЛАВІСТИЧНОГО ЖИТТЯ

Презентація спецвипуску журналу «Народна творчість та етнографія», присвяченого македонській фольклористиці й етнології

В Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології (далі – ІМФЕ) ім. М. Т. Рильського НАН України 28 травня 2010 року відбулася презентація спеціалізованого випуску журналу «Народна творчість та етнографія», № 3 за 2009 рік (головний редактор Г. Скрипник), присвяченого македонській фольклористиці. Науковими координаторами видання стали О. Микитенко, Л. Ковтун (Україна) і Б. Ристовський, Л. Стоянович (Республіка Македонія).

Директор Інституту, академік НАН України Г. Скрипник зауважила, що цей номер журналу продовжує серію випусків, присвячених етнологічній науці інших країн, зокрема Франції, Польщі, Угорщини, Болгарії, Ізраїлю, Японії, і вперше знайомить українську наукову громадськість із фольклористикою та етнологією Республіки Македонія. Спеціалізований випуск є результатом наукової співпраці ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України та Македонської академії наук і мистецтв, зокрема Інституту фольклору ім. М. Цепенкова (м. Скоп'є); засвідчує, за словами академіка Б. Ристовського, піввікову історію співпраці українських і македонських славістів, фольклористів, етнографів. Журнал знайомить читачів з напрямками сучасної македонської етнології, акцентуючи увагу на актуальності вивчення македонської національної ідентичності, і розкриває нові перспективні аспекти наукового співробітництва в галузі народознавства. Серед авторів журналу – науковці Інституту фольклору ім. М. Цепенкова, Інституту старослов'янської

культури (м. Прилеп), Інституту македонської літератури й Інституту історії мистецтва і археології (обидва при Університеті ім. Святих Кирила та Мефодія, м. Скоп'є).

Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Македонія в Україні пан А. Спасеновський тепло привітав представників ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України й авторський колектив македонського номера журналу «Народна творчість та етнографія», висловив надію на подальший розвиток плідної співпраці українських і македонських колег, запевнивши, що Посольство Республіки Македонія в Україні її підтримуватиме.

Присутні з глибокою увагою заслухали виступ академіка Македонської академії наук і мистецтв Б. Ристовського, який висвітлив стан сучасних наукових зв'язків України та Республіки Македонія. Він також наголосив на значенні наукової співпраці, яка відбувається в межах проведення Днів науки України в Республіці Македонія та Республіки Македонія в Україні, запевнивши, що македонська сторона, зокрема він як голова Македонського комітету з питань македонсько-українського співробітництва, і надалі приділятиме постійну увагу розвитку наукових зв'язків між двома країнами. У цьому контексті Б. Ристовський передав Інституту двотомне видання Македонської енциклопедії, головним редактором якої він є, а також інші підготовлені ним останнім часом ґрунтовні праці, поміж яких є й присвячені доробку в галузі македоністики П. Драганова і Н. Вапцарова.

Посол з особливих доручень Міністерства закордонних справ України (далі – МЗС) В. Москаленко, вітаючи Інститут з виданням македонського спецвипуску, зупинився на тривалості історичного, державного та культурного співробітництва наших народів від часів Київської Русі й Охридської архієпископії, а також на тих перспективах і можливостях, які Україна та Республіка Македонія мають тепер як незалежні держа-

ви. Він розповів присутнім про важливі суспільно-політичні й громадсько-культурні заходи, які відбулися останнім часом або мають відбутися незабаром в обох країнах (установлення пам'ятників Тарасу Шевченку в м. Скоп'є і Клименту Охридському в м. Києві).

В обговоренні взяли участь і виступили решта учасників зібрання, які висловили щиру подяку за отримані у подарунок від директора ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України Г. Скрипник примірники македонського спецвипуску журналу «Народна творчість та етнографія», а також інші ґрунтовні видання Інституту та підготовлені ним компакт-диски.

Презентацію було висвітлено на телеканалі «УТР».

У презентації взяли участь: академік Македонської академії наук і мистецтв, іноземний член НАН України, головний редактор Македонської енциклопедії пан Б. Ристовський; Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Македонія в Україні пан А. Спасеновський; радник Посольства Республіки Македонія в Україні пані Н. Рушкова-Кршевінац; Посол з особливих доручень МЗС України В. Москаленко; радник МЗС України М. Ярмолюк; перший заступник головного вченого секретаря НАН України, доктор геолого-мінералогічних наук В. Ємельянов; провідний науковий співробітник Інституту слов'янознавства РАН, доктор філологічних наук, професор, академік Державної академії слов'янської культури Ю. Лабинцев (м. Москва); старший науковий співробітник Інституту слов'янознавства РАН, кандидат філологічних наук, доцент Л. Щавинська (м. Москва); завідувач кафедри слов'янської філології Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка (далі – КНУ), кандидат філологічних наук, професор О. Паламарчук; доцент Інституту філології КНУ, доктор філологічних наук Д. Айдачич (Сербія); заступник голови Українського комітету славистів, завідувач кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології,

доктор філологічних наук, професор Л. Шевченко; керівник культурно-просвітницького центру Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, учений секретар Українського комітету славістів, кандидат філологічних наук Н. Солонська; завідувач відділу Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, учений секретар Українського комітету славістів, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Л. Даниленко; завідувач кафедри полоністики Інституту філології КНУ, Голова Міжнародної школи україністів, доктор філологічних наук, професор Р. Радишевський.

Ювілейна міжнародна славістична конференція в Белграді

У Белграді 8–11 вересня 2010 року відбулася 40-ва Міжнародна славістична конференція, організована Міжнародним славістичним центром Белградського університету, яка щороку традиційно проходить на початку вересня – «у дні Вука Караджича». Для обговорення було представлено широке коло проблем, об'єднаних у два блоки.

Лінгвістичні проблеми знайшли висвітлення в межах широкої теми «Два століття сучасної сербської літературної мови», з підтемами «Мова у літературі» та «Караджичева та сьогодення літературна мовна норма». Таку проблему цього року було обрано не випадково, адже в 1810 році в Будимі Сава Мркаль опублікував свою працю «Сало дебелого јера либо азбукопретрес», яка започаткувала впровадження реформи тодішньої сербської азбуки, успішне завершення якої завдячує В. Караджичу. Уже через чотири роки, у 1814, він видав у Відні першу сербську граматику, засновану на народній мові, під назвою «Писменица сербскога језика, по говору простога народа написана Вуком Стефановићем Сербанцем».

Висвітлення етапних подій у розвитку сербської мови, фольклору та літератури в широкому європейському контексті відбувалося також на літературознавчій, фольклористичній та історико-культурологічній секціях, що об'єдналися в межах проблеми «Сербська література та європейська література», яка, у свою чергу, також мала декілька підтем: «В. Караджич і європейська література», «Історичний розвиток сербської літератури» та «Місце сучасної сербської літератури у європейському літературному процесі». Така розгалужена проблематика була покликана привернути увагу до визначення ролі й місця сербської літератури в загальному європейському та світовому літературному просторі, ще раз наголосити на необхідності компаративного дослідження праць і діяльності Вука Караджича в контексті європейської літератури та в аспекті залучення ним передових ідей і наукового досвіду Європи. Розглядаючи зазначену проблематику, також прагнули показати, спираючись на сучасні засади гуманітарної науки, взаємозв'язок сербської, європейської та світової літератур як у синхронному, так і в діахронному розрізі – від давньої літератури, літератури ренесансу та бароко, просвітництва, романтизму, реалізму, модерну тощо – до літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст.

У ювілейній 40-й Міжнародній науковій славистичній конференції взяли участь науковці з 14 країн. Присутні тепло вітали засновників Міжнародного славистичного центру при Белградському університеті, зокрема проф. д-ра С.-Ж. Маркович та проф. д-ра Н. Милошевич-Джорджевич. Конференцію урочисто відкрив декан філологічного факультету проф. д-р С. Грубачич та голова Міжнародного славистичного центру проф. д-р З. Бойович. На пленарному засіданні було заслухано такі доповіді: Н. Милошевич-Джорджевич (Белград) «*Деякі форми впливу В. Караджича на європейську літературу*», у якій йшлося про включення сербської народної літератури до

загальноєвропейського контексту; А. Петров (Пітсбург) *«Що значить присутність сербської літератури в європейській та світовій»*, у якій порушено проблему співвідношення національної та універсальної літературних традицій не лише в суто літературознавчому, а й у лінгвокультурологічному, соціокультурному та аксіологічному аспектах; Ж. Станойчич (Белград) *«Щодо основ зміни глагольної діатези»*; П.-Л. Тома (Париж) *«Від Вука до Вука»*, у якій доповідач зауважив, що нові сучасні мовні стандарти – хорватський, боснійський і чорногорський – є варіантами сербської штокавської вимови, хоча і декларують свій відхід від мовної норми В. Караджича, однак по суті вони повертаються до принципів, виголошених ним у ХІХ ст., а саме: *«Пиши, як говориш, – говори, як чуєш»*.

На фольклористичній секції, яка традиційно проходила в межах літературознавчої, було заслухано 13 доповідей, що мали міждисциплінарний характер і були виголошені представниками різних наукових центрів Сербії, а також доповідачами з Італії, Німеччини та України. Повідомлення, якими розпочалася фольклористична секція, продовжили заявлену в пленарній доповіді Н. Милошевич-Джорджевич тему і були присвячені багатоплановій народознавчій діяльності В. Караджича в широкому європейському контексті. Так, у доповіді О. Микитенко (Київ) *«Вук Караджич як збирач та дослідник народних плачів»*, присвяченій темі, яка, попри всебічне дослідження фольклорно-етнографічної діяльності В. Караджича, не була спеціально висвітлена, йшлося про те, як він відчув потреби етнологічної науки того часу та передбачив – вибором предмету, завдань і принципів наукового аналізу – тенденції майбутньої європейської етнології.

Предметом доповіді Б. Сувайджича *«В. Караджич та більші ранні фольклорні записи»* став розгляд класичних записів народних пісень, зокрема тих, що містяться у збірках Караджича, а також варіантів, які їм передували (у тому числі з Ерланген-

ського рукопису та збірника Ю. Богишича). На підставі порівняльного аналізу різночасового фольклорного матеріалу автор наголосив на винятковій гнучкості сербської усної традиції, яка, попри модифікаційні зміни, зберігала свої початкові форми та зміст, що може довести лише компаративне дослідження.

В історико-культурологічному повідомленні М. Пекича (Косовська Митровиця) «*Вук і православна богословська школа в Шибенику та Задарі (1819–1919)*» йшлося про те, як, попри сподівання, цей навчальний заклад не став для сербів з Далмації та Боки «Хіландаром на крайньому Заході»: учнів тут виховували в дусі, протилежному до поглядів Караджича, була заборонена народна мова та не визнавалася мовна реформа.

Діахронічний аспект значення діяльності В. Караджича, зокрема в Боснії та Герцеговині, висвітвив у своєму виступі С. Кнежевич (Східне Сараєво) «*Рецепція діяльності Караджича у боснійсько-герцеговинській культурі*». Повідомленням «*Європейські зустрічі В. Караджича як літературна тема*» зацікавив присутніх Б. Златкович (Белград), який звернувся до матеріалів мемуарної літератури, щоденників, есе, спогадів і жартів про стосунки та зустрічі В. Караджича з більш чи менш відомими європейськими науковцями, письменниками, культурними та громадськими діячами.

Друге засідання було присвячене обговоренню питань входження сербської фольклорної традиції в європейську культуру, зокрема завдяки різночасовим перекладам і переспівам юнацьких пісень та народної лірики. Були також порушені більш конкретні питання вивчення та використання певних поетичних образів і форм у контексті європейських зацікавлень і досліджень. Зазначені питання висвітлено в таких доповідях: М. Ломи (Белград) «*Входження сербських народних юнацьких пісень до канону розуміння Геттем світової літератури*»; С. Алое (Верона) «*Переклади*

сербської народної епіки і лірики у російській поезії: деякі зауваження щодо стилю та метрики»; Г. Шуберт (Єна) «Про переспіви та сприйняття південнослов'янської, переважно сербської народної поезії, в Німеччині»; Я. Линди (Белград) «Сербські народні пісні у перекладах чесько-німецького письменника Зигфрида Капера»; К. Квас (Белград) «Слов'янська антитеза та Віктор Гюго»; Д. Петкович (Белград) «Система епічних образів у контексті європейських теоретичних досліджень»; В. Питулич (Косовська Митровиця) «Сербські обрядові пісні на сторінках “Цариградського вісника”»; С. Джорджевич (Белград) «Фольклорист у полі: зміна методологічних парадигм експедиційних досліджень».

Широке коло розглянутих питань, а також жваве обговорення, яким супроводжувалися засідання, засвідчили значний інтерес науковців різних країн до проблем фольклористики, показали нові аспекти та підходи у вивченні народної культури.